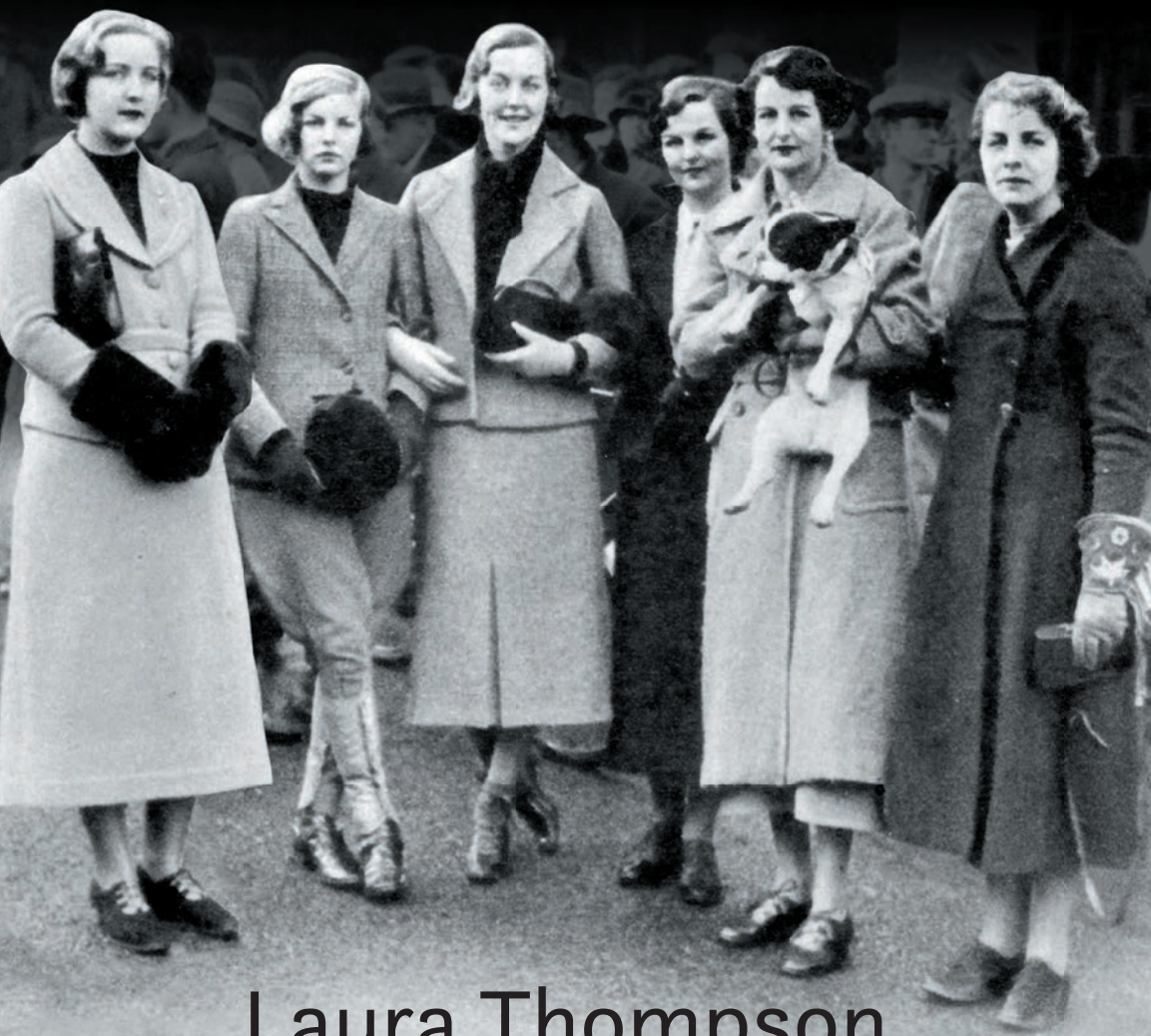

EEN FASCINERENDE FAMILIEGESCHIEDENIS

De zes *freules*

Het waargebeurde verhaal van de zussen Mitford

Laura Thompson

Laura Thompson

De zes
freules

Het waargebeurde verhaal van de zussen Mitford

Uitgeverij Omniboek

Het fenomeen Mitford

Neem zes jonge vrouwen, alle zes uitgesproken individualisten, en laat die los in een van de explosiefste tijdperken in de politieke geschiedenis. Dan krijg je het verhaal van de Mitfords. Het heeft veel weg van een sociaal experiment, met resultaten die zelfs de fantasievolste onderzoeker zouden verbijsteren. De fascinatie is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het feit dat je het experiment nooit kunt herhalen. Er zullen nooit meer zes van zulke jonge vrouwen zijn die op deze manier werden grootgebracht, in eenzelfde tijd.

De zussen Mitford werden tussen 1904 en 1920 geboren in het hart van Engeland, in een familie met een geschiedenis die terugging tot ver voor Willem de Veroveraar. Als dochters van de 2^e Lord en Lady Redesdale werd van hen verwacht dat ze echtgenotes en moeders zouden worden die hun stand ophielden en voortzetten, het soort vrouwen dat in een beetje slechtzittende satijnen jurken op galabals verscheen en in degelijk tweed door Gloucestershire banjerde. Iets van deze degelijke opvoeding zouden ze nooit kwijtraken: op haar sterfbed bekende Nancy Mitford dat ze er alles voor over zou hebben om nog een dagje te jagen. Maar inmiddels had een wereld die groter was dan het landelijke Heythrop al lang beslag gelegd op Nancy, ja, op alle zussen behalve Pamela, de uitzondering in de schaduw die het licht nog feller liet schijnen op de andere vijf.

Je kunt de carrières van de zussen Mitford opdreunen op de manier waarop je de vrouwen van Hendrik VIII opsomt: schrijfster; plattelandsvrouw; fasciste; nazi; communiste; hertogin. Je kunt hun beknopte biografietjes reciteren en daar met de routine van een bedreven goochelaar wat uitzonderlijke feitjes uit naar boven halen. Nancy, een autodidact

die de interpunctie nooit onder de knie kreeg (Evelyn Waugh: ‘Dat is niet jouw ding’), werd een beroemd schrijfster, die in de jaren veertig van de twintigste eeuw *The Pursuit of Love* en *Love in a Cold Climate*¹ publiceerde, geliefde romans die ware klassiekers zijn geworden. Pamela, de rustieke kippenfokster wier blauwe ogen goed pasten bij de kleur van haar Rayburn-fornuis, werd aanbeden door de jonge John Betjeman² (‘Zachtaardige Pamela, de landelijkste van allemaal’). Diana, de mooiste vrouw van haar generatie, sloot zichzelf doodgemoedereerd buiten de grenzen van wat maatschappelijk aanvaardbaar was toen ze haar ideale echtgenoot verliet voor de leider van de Britse Unie van Fascisten, Sir Oswald Mosley. Unity, verwekt in een Canadees stadje dat Swastika heette, werd een vurige nazi en naaste metgezel van Adolf Hitler. Jessica liet zich schaken door haar medecommunist Esmond Romilly, de neef (en volgens de geruchten een zoon) van Winston Churchill, en ging vol trots wonen tussen de arbeiders in Rotherhithe. Deborah werd kasteelvrouw van Chatsworth House, de schitterende zeventiende-eeuwse zetel van de familie Devonshire, waar zij haar kantoor vol zette met aandenkens aan Elvis Presley.

Dit alles werd breed uitgemeten in krantenartikelen toen Deborah, ‘de laatste Mitford-zus’, in 2014 overleed, hoewel de feiten al ruimschoots bekend waren. Sommige mensen dachten misschien dat Nancy de fasciste was en Unity de communiste, maar ze wisten toch zo’n beetje waar het om ging. Al even bekend waren de kenmerken die de zussen gemeen hadden: hun onstuitbare aristocratische lichtvoetigheid, hun gelijksoortige uiterlijk, hun taalgebruik. De Mitfords bevolkten een taalkundig miniwereldje met een bijna kinderlijke manier van praten (*‘Oh do be sorry for me’*) die vooral beroemd is door de bijnamen die ze iedereen gaven, vooral elkaar, wat begon als grapje binnen de familie en later ook buiten de eigen kring werd geëtaleerd. Ook hier kunnen mensen de dingen door elkaar hebben gehaald en in de veronderstelling verkeren dat Woman de nazi was en Honks de schrijfster, of dat Stubby de plattelandsvrouw en Bobo de hertogin was.³ Maar desondanks was men er zich van bewust dat dit de manier was waarop de Mitfords zich gedroegen. Ze hadden allemaal contact met Hitler en ze noemden hem allemaal Hitty of Herr Huisschilder. Of zoiets.

Enkele jaren voor haar dood had ik een interview met de toenmalige hertogin van Devonshire, of Debo, zoals ze altijd werd genoemd

(hoewel Nancy – wist je dit al? – haar ‘Nine’ noemde, naar haar veronderstelde mentale leeftijd). Zij gaf toe dat ze zich ronduit verbaasde over de hele Mitford-industrie. ‘Dat mensen nu zo geïnteresseerd zijn in ons allemaal, dat is gewoon verbazingwekkend. Maar ze schijnen het echt te zijn, om de een of andere reden die ze zelf het beste zullen kennen.’ Haar zus Diana Mosley (Honks, Bodley, Cord, Nardie), die ik eveneens heb ontmoet, kwam scherper uit de hoek. ‘De familie Mitford is zo afschuwelijk saai geworden’, zei de nog steeds knappe vrouw, terwijl ze het uitgierde op een typische Mitford-manier (bijna geluidloos, alsof het plezier te groot was om klank te geven). ‘Je verveelt je dood!’

Natuurlijk kunnen we dat ook zo’n beetje zeggen over de vrouwen van Hendrik VIII. O hemel, niet weer dat verhaal over het schilderij van Anna van Kleef door Holbein. Wie kent dat nou nog niet?

Niettemin is die bekendheid ongetwijfeld problematisch voor het verhaal van de Mitfords. Het leven van Unity Mitford zou het onderwerp van een opera moeten zijn, maar het is eerder de clou van een macabere grap geworden – ‘En toen werd de oorlog verklaard en schoot ze zichzelf door het hoofd!’ – dan de verbijsterende, duistere tragedie die het in werkelijkheid was. Want bekendheid roept niet alleen verveling op. Het laat de dingen ook minder betekenisvol lijken. En de zussen waren wel degelijk betekenisvol; ze zijn het nog steeds, trouwens. Degenen die ernaar verlangen om de hele constructie van Mitfordiana – Farve, Muv, Hons’ Cupboards⁴ – uit elkaar te trekken, zullen er wellicht anders over denken, en ik begrijp best waarom, maar tegelijk zou ik willen zeggen: kijk met een frisse blik naar wat bekend is en overdenk het nog eens. Deze zussen zijn topstukken in een Museum van de Engelse Aard. Hun imago mag van een verheven eenvoud getuigen, wat zij vertegenwoordigen is heel complex. En hoe je ook denkt over de dingen die ze belichamen en waar ze voor staan, je kunt hen echt niet saai vinden.

Zoals gezegd, kan het fenomeen van de zussen Mitford niet herhaald worden. De aard van deze vrouwen, de aard van de wereld in die dagen, dat alles kun je nooit meer op die manier bij elkaar brengen.

Om te beginnen is er het simpele feit dat het echtpaar Redesdale zo veel kinderen kreeg, zeven in totaal (Tom, de enige zoon, geboren in 1909, wordt doorgaans over het hoofd gezien, maar zijn persoonlijkheid was op zijn minst even sterk en intrigerend als die van zijn

zussen). Vervolgens is er hun opvoeding. Hoewel Tom naar Eton ging, ontvingen de meisjes hun opleiding grotendeels thuis. De drie grote landhuizen die de familie bewoonde – Batsford Park, Asthall Manor, Swinbrook House – werden speelplaatsen in hun fantasie. Het welopgevoede kind van vandaag volgt een strak schema (hobo om vier uur, test op glutenallergie om halfvijf) en vergezelt zijn ouders in vrijwel iedere volwassen omgeving, van de kroeg tot Starbucks. De zussen Mitford leefden daarentegen in hun eigen wereldje. Zij genoten een vrijheid die vandaag de dag bijna losgeslagen lijkt. In letterlijke zin was die vrijheid beperkt. Ze reisden niet verder dan Schotland, nooit zonder een kindermisje, en ze spraken maar weinig mensen buiten hun familie, behalve met knechten, gouvernantes en jachttopzieners. Hun moeder kon erg star zijn in haar opvattingen, hun vader kon plotseling in woede uitbarsten over overtredingen van de gedragscode. Maar in wezen genoten deze meisjes een bijna volledige vrijheid, omdat niets hen tegenhield om te zijn wie ze waren, om hun persoonlijkheid te ontplooiën. Over de vraag in hoeverre dat een goede zaak was, kun je uiteraard verschillend denken. Maar het maakte hen tot de Mitfords.

Ze struinden door hun huizen en maakten zich druk over boeken of de liefde of dieren (geen enkele foto zonder een of andere prachtige hond in beeld), ze werden steeds mooier en levenslustiger, en lieten zich op een vreemde manier prikkelen door de enorme verveling die ze soms ervoeren. Ze waren niet altijd allemaal samen. Ze sloten bijzondere bondgenootschappen: Diana met Tom, Jessica met Unity, Deborah met Jessica. Niet in de laatste plaats door het leeftijdsverschil traden de zussen niet op als een sextet (met Tom als ‘losse’ dirigent). Desondanks, en ten dele omdat er zo een-twee-drie niemand anders beschikbaar was, wisten ze het vuur bij elkaar aan te wakkeren. Binnen de familie ontstond een rangorde die hun leven lang bleef bestaan. Tot op het laatst, toen alleen Diana en Deborah nog in leven waren, bleven de Mitford-zussen verstrengeld in een web van rivaliteiten en samenzweringen binnen de familie.

En hun overrompelende – je kunt zelfs zeggen: theatrale – persoonlijkheid was stellig een integraal onderdeel van dat ingewikkelde web. Het lijkt een al te gemakkelijke stelling dat Jessica een verbeterde communiste werd omdat Unity, de zus die het dichtst bij haar stond, een verbeterde nazi werd. Het klinkt al even simpel als je zegt dat Unity een

nazi werd omdat Diana, die zij bewonderde en adoreerde, een fasciste werd. Maar tot op zekere hoogte zijn deze beweringen juist. Als deze meiden niet zo dicht op elkaar waren opgegroeid, waarbij ze voortdurend de strijd met elkaar aangingen of de een zich van de ander distantiëerde, zouden ze nooit zo uniek zijn geworden. En als ze niet in zo'n bijzondere tijd hadden geleefd, zouden ze hun individuele persoonlijkheid – op zijn minst in een aantal gevallen – heel anders hebben geuit.

De freules Mitford werden meerderjarig in een tijd vol ingrijpende en uiterst dramatische veranderingen. Nancy maakte haar debuut in de hogere kringen op 28 november 1922. Het betrof een bal op Asthall, waarover *The Times* in de hofrubriek berichtte op de formele en eerbiedige toon die destijds tegenover de bovenklasse werd aangeslagen ('Onder degenen die een gezelschap naar de dansavond geleidden, bevond zich gravin Bathurst ...'), in alle opzichten alsof er nooit een eind was gekomen aan het edwardiaanse tijdperk.⁵ Het bal voor de jongste zuster, Deborah, werd op 22 maart 1938 gehouden in het Londense familiehuis. Tien dagen daarvoor had Adolf Hitler de *Anschluss* ingezet, de annexatie van Oostenrijk door nazi-Duitsland.

In de zestien jaren tussen die twee debutantenbals was de politiek steeds extremer geworden en sterk gepolariseerd geraakt. Op het globale schaakbord stonden het communisme en het fascisme tegenover elkaar als twee onhandige reuzen. In vergelijking daarmee leek de democratie maar een zwak beestje, dat gematigdheid blaatte in de nasleep van een wereldoorlog en de Russische Revolutie, in een wereld die te maken had met de Grote Depressie en massawerkloosheid. Natuurlijk nam Groot-Brittannië niet zijn toevlucht tot een dictator – zoals Italië, Spanje en Duitsland deden – maar er waren veel mensen die naar dergelijke illusies en zekerheden hunkerden, een politiek van leuzen op aanplakbiljetten. In 1920 werd de Britse Communistische Partij opgericht. Bijna onvermijdelijk volgde drie jaar later de eerste, kleine Fascistische Partij.

Ondertussen worstelden opeenvolgende, meestal kort zittende regeringen met de hardnekkige economische crisis en de daarmee gepaard gaande angst voor maatschappelijke instabiliteit. De zogenoemde 'Zinovjev-brief' van 1924, een vermeende instructie van de voorzitter van de Communistische Internationale om de klassenstrijd

te ontketenen, werd uiterst serieus genomen. Wat er ook waar mag zijn over de herkomst van dit document, er waren inderdaad bolsjewistische subsidies uitgekeerd om onrust aan te wakkeren. Maar er was hoe dan ook genoeg reden voor echte ontevredenheid. Het aantal werklozen was ontzettend hoog, bijna drie miljoen in 1933. De eerste van zes Nationale Hongermarsen vond enkele weken voor Nancy's debutantenbal plaats. In 1926 brak de Algemene Staking uit; tien jaar later vond de 'Jarrow kruistocht'⁶ plaats. In 1929 had de eerste Labour-premier, Ramsay MacDonald, het dynamische jonge parlementslid Sir Oswald Mosley aangewezen om het werkloosheidsprobleem aan te pakken, maar Mosley volgde zijn eigen koers toen zijn radicale (zij het niet impopulaire) ideeën werden verworpen. In 1931 richtte hij de Nieuwe Partij op en een jaar later de Britse Unie van Fascisten.

In Duitsland, waar in 1933 zeven miljoen mensen werkloos waren, waar grote armoede heerste en allerlei naoorlogse grieven een explosief mengsel vormden, deed zich een scherpe keuze voor tussen communisme en nationaalsocialisme. Toen Hitler rijkskanselier werd, verklaarde hij de oorlog aan het marxisme, en alleen al om deze reden werd hij in sommige Britse kringen bewonderd, zoals ook Mussolini bewondering had geogst toen hij in 1922 aan de macht kwam. Bepaalde leden van de aristocratie maakten geen geheim van hun wens om gemene zaak te maken met Hitler. In 1936 hield het Anglo-Duitse Genootschap een diner ter ere van de Duitse ambassadeur J. von Ribbentrop, dat onder anderen werd bijgewoond door de hertog van Wellington, Lord Londonderry, en Lord en Lady Redesdale. Dat jaar prees Lord Redesdale Hitler ook vrijwel zonder voorbehoud in het Hogerhuis en viel hij de pers aan wegens 'de zeer sterke overdrijving in zaken als de behandeling van de Joden door de nazi's'. Daarna drong hij tot de kern door: 'Wat er ook gezegd kan worden over bepaalde onderdelen van zijn bewind, het staat vast dat Herr Hitler Duitsland heeft behoed voor het rode gevaar.' Dit was de visie van een aristocraat. Maar ze werd tot op grote hoogte gedeeld door een flink aantal gewone, bezorgde Britten, die zich meer schrik lieten aanjagen door het communisme dan we nu kunnen begrijpen. Aan de andere kant vormde het communisme voor een aanzienlijk deel van de intelligentsia – het soort mensen dat Stalin methodisch uit de weg aan het ruimen was – een zienswijze die aantrekkelijk was door haar idealistische helderheid;

maar het was ook een bolwerk tegen het fascisme. Het feit dat deze elkaar heftig bestrijdende ideologieën welbeschouwd opvallende overeenkomsten hadden, werd door velen ingezien, ook door Nancy en Deborah Mitford. Maar dat soort redelijk denken was niet helemaal in lijn met de jaren dertig. Er was behoefte aan een politiek van grote gebaren, compromisloze verbanden, oplossingen die waren gebaseerd op theorieën en niet zozeer op de weifelachtige realiteit van de menselijke natuur. Jonge mensen hebben zich altijd ontvankelijk getoond voor de roep van extreme denkbelden. Diana, Jessica en Unity sloten zich er niet voor af.

Toch was het uitzonderlijk wat zij deden. Opnieuw verhult bekendheid hoe betekenisvol het was. En opnieuw vraag ik de lezer bekende gegevens te overdenken en te overwegen. Ze waren destijds niet de enige knappe jonge vrouwen die flirtten met extreme bewegingen (een nichtje, Clementine Mitford, liet zich korte tijd bekoren door de sensatie van glimmende laarzen), maar het punt bij de zussen Mitford is nu juist dat ze *niet* flirtten, maar vasthielden aan hun overtuiging. Zoals Deborah in 1952 over Jessica schreef: ‘Haar verdraaide ideaal is zozeer deel van haar geworden dat ze dat nooit kan loslaten.’ Kunnen we ons een moderne tegenhanger indenken? Een negentienjarige Jessica Mitford, die wegloopt om haar leven te delen met een islamitische fundamentalist? Nee, een meisje uit die kringen kan zich een tijdje opgewonden bezighouden met ‘activisme’, in de vorm van het zwaaien met een spandoek tegen de winning van schaliegas in Sussex (waar haar ouders een huis hebben) of een affaire met een sexy actievoerder tegen het kapitalisme (die bij haar broer op school heeft gezeten). De man die met Jessica wegliep, Esmond Romilly, was in feite een ver familielid, een oud-leerling van Wellington College. Zoals Nancy in een geromantiseerde versie schreef, was Jessica ‘aan hem voorgesteld en kende ze zijn achternaam’. Maar toen zij in 1937 verdween – zogenaamd om vrienden te bezoeken in Dieppe, waar ze echter nooit aankwam – stortte de wereld van haar ouders in. Veertien dagen lang wisten ze niet of ze nog wel in leven was en zaten ze bij de telefoon te wachten om iets van haar te horen. Nadat hij haar op Victoria Station in Londen had afgezet, zou Lord Redesdale Jessica nooit meer zien. Toen eindelijk duidelijk werd waar ze uithing, zou haar vader hebben gezegd: ‘Nog erger dan ik al dacht. Getrouwd met Esmond Romilly.’ Maar als hij dat echt gezegd

heeft, meende hij het niet. Wat Jessica had gedaan – de nonchalante, hardvochtige manier waarop ze zich voorgoed distantieerde van haar vroegere leven – was een schok die haar ouders nooit te boven kwamen (hoewel er nog veel ergere dingen te gebeuren stonden). ‘Ik werd bijna gek toen het leek of je helemaal verdwenen was’, schreef Lady Redesdale haar. En voor Deborah was het ‘verreweg het ergste wat me is overkomen’. Veertig jaar na dato schreef Jessica aan Deborah dat ze ‘enorm verbaasd’ was dat ze voor zo veel ongerustheid had gezorgd, maar die brief was nogal defensief van toon en niet heel erg overtuigend. Het punt is dat het Jessica in 1937 niet zo erg kon schelen wie ze pijn deed. Zo veel macht ging er uit van het extremistische ideaal dat werd belichaamd door een man. Die man zou haar misschien ook zonder groot ideaal hebben kunnen overhalen om weg te lopen. Maar het was de extreme overtuiging die haar ertoe bracht al het andere zo onherroepelijk achter zich te laten.

Doorgaans zijn het verongelijkte mannen die een dramatische ideologie omarmen, hoewel ook jonge vrouwen het kunnen doen. Maar de zussen Mitford? Die deftige, beschermd opgegroeide wezens, die in amazonezit deelnamen aan jachtpartijen, die aan het hof werden voorgesteld, die op de voornaamste adressen in Londen dansten? De maatschappij is geneigd om over jonge rebellen te zeggen dat ze niets te verliezen hebben. Dat is niet altijd waar, maar ze hebben altijd minder te verliezen dan de Mitfords. De zussen hadden alles te verliezen en waren in alle opzichten in de watten gelegd. Ze waren ook niet te dom om te beseffen waar ze mee bezig waren: Jessica was vlijmscherp en Diana beschouwde Goethe als licht leesvoer (het huwelijksgeschenk dat ze van Joseph Goebbels kreeg, waren de volledige werken van Goethe in roze kalfsleideren band). Jessica was tevens aantrekkelijk om te zien, levendig en volgens iedereen betoverend, terwijl de beeldschone Diana een toegewijde echtgenoot en twee zoontjes had, een leventje als in een prentenboek in Belgravia. Unity was, zoals Deborah later zou opmerken, ‘altijd het buitenbeentje’; toch was ook zij slim, knap om te zien en populair, ondanks haar bij vlagen verontrustend excentrieke gedrag.

Natuurlijk was het voor een deel gewoon jeugdige gekkigheid. ‘De Führer ontstak twee keer in grote woede... het was schitterend’, is een typerende passage uit de brieven van Unity, die soms de indruk wekken

dat het niet over Hitler maar over Mick Jagger gaat en dat zij een favoriete groupie is rond het jaar 1966. Maar er was meer aan de hand. Iets in deze jonge vrouwen werd aangesproken door de donkere krachten van die tijd. Onder die zonovergoten sprankelende verschijning van de Mitfords ging een gevaarlijke, meeslepemde stroming schuil. Seksualiteit speelde een grote rol in deze bereidheid om wat agressief en onbuigzaam was te omarmen, en het was duidelijk gekoppeld aan bepaalde mannen. Maar het was zelfs nog geheimzinniger: extremisme doet een appel op het nog ongeciviliseerde ego.

Waarom en hoe de zussen het door hen afgelegde pad insloegen, wordt verderop in dit boek nader geanalyseerd. Het beginpunt vormde Diana's diepe, complexe hartstocht voor Sir Oswald Mosley, hoewel ze al eerder was beïnvloed door de intellectuele Germaanse sympathieën van haar voorgeslacht. In de context van die tijd en van de dynamiek binnen de familie wordt hun gedrag enigszins verklaarbaar. Maar het blijft toch bijna onbegrijpelijk. 'Wat voor leven leiden we toch allemaal', schreef Nancy in 1940 aan haar moeder, op een droge en verwonderde toon.

Zij had zich niet in een extreme beweging gestort. Een vriendin van de familie, Violet Hammersley, schreef ooit aan Nancy: 'Jullie Mitfords zijn gesteld op dictators', maar dat was slechts een halve waarheid. Pamela trouwde met iemand die sympathiseerde met het fascisme en ontmoette Hitler ('net een oude boer in een bruin pak'), maar haar gedrag was beslist niet te vergelijken met dat van Diana en Unity. Dat gold ook voor Deborah, die de maand voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog doorbracht met festiviteiten rond de paardenrennen in York. Nancy hielp republikeinse vluchtelingen in de Spaanse Burgeroorlog en kwam vervolgens terug in Engeland om bergen patriottisch oorlogswerk te verrichten.

Niettemin was er een karakteristiek aspect aan te wijzen bij de politiek bewuste zussen. Het was niet simpelweg *wat* ze deden, het was de manier *waarop* ze het deden, met de ijzeren glimlach die de Mitfords absoluut kenmerkt. Ze waren op een natuurlijke en ongedwongen manier schaamteloos. Niet per se ongebreideld, hoewel Unity dat werd in haar liefde voor het nazisme. Om preciezer te zijn: ze kenden geen schaamtegevoel. Hun zelfvertrouwen was monter, onverwoestbaar. Wat het onderwerp ook was, ze bleven de taal van de kinderkamer

spreken. De uitdrukkingen die ze gebruikten (lieve Hitler, verrukkelijke Lenin) pasten volstrekt niet bij waar ze eigenlijk mee bezig waren. Het verhaal over Jessica en Unity die een kamer in twee helften verdelen, en de ene kant met hamers en sikkels versieren en de andere kant met hakenkruisen, vat de verhouding van de Mitfords tot de politiek aardig samen. Heel oprecht, maar ook vragend om aandacht: opscheppen tegenover de kinderjuf.

Ze waren niet per se op zoek naar media-aandacht, die hun natuurlijk in grote en gevaarlijke hoeveelheden ten deel viel, maar ze schrokken er ook niet voor terug. Dit zat de zussen voor een deel in het bloed – ze hadden twee bijzonder extraverte grootvaders – maar het kwam ook door henzelf, door hun karakters, de vorm van schoonheid die ze bezaten, de vermenigvuldigingsfactor 6 die hen tot overweldigende proporties opblies. Omdat ze eruitzagen zoals ze eruitzagen, zouden de freules Mitford nooit over het hoofd worden gezien. En omdat ze waren wie ze waren, wilden ze dat ook niet. Ze traden graag voor het voetlicht, wilden in het licht van de schijnwerpers paraderen. ‘Wie zou er naar jullie kijken’, herhaalde hun kindermeisje steeds, maar het aristocratische instinct om jezelf niet op te blazen, de angst om vulgair te zijn, was bij hen nauwelijks aan te treffen. Nancy was niet slechts een schrijfster, ze was een ‘beroemd auteur’ (Evelyn Waugh⁷: ‘Ik sprak Debo vorige week. Ik acht het mijn plicht om je te vertellen dat ze een erg nadelig bericht over je verspreidt: dat je je hebt laten fotograferen door de televisie’⁸). Nancy ventte haar persoon bereidwillig uit. Zo schreef ze een sterk opiniërende column voor de *Sunday Times*, werkte ze mee aan een nogal kitscherige musicalversie van *The Pursuit of Love*⁹ en later verleende ze medewerking aan een voorgenomen comedyserie van ITV die was gebaseerd op het leven van de zussen Mitford.¹⁰ Deborah gaf als hertogin van Devonshire talrijke interviews, en glimlachte waarschijnlijk over het gemak waarmee ze journalisten uit haar hand kon laten eten (‘Hoe zou iemand weerstand aan haar kunnen bieden?’).¹¹ Hoewel Diana moet hebben beseft dat het vragen om moeilijkheden was, deed ze in 1989 mee aan het radioprogramma *Desert Island Discs*.¹² De voorstelbare reactie van het publiek was woeste verontwaardiging. Maar afgezien van hun gevoel voor populisme maakten de Mitfords zich volstrekt niet druk over wat de mensen van hen vonden. Als ze ooit gebruik zouden hebben gemaakt van Twitter, wat niet helemaal ondenkbaar is

(je kunt je zeker voorstellen dat Jessica zou twitteren), zouden ze zich hebben bescheurd om alle beledigingen onder de hashtag ‘kakwif’. Ze waren zowel stoer als hooghartig. Toen Diana en haar echtgenoot in 1943 onder huisarrest werden geplaatst, werden ze belegerd door een horde journalisten en waren ze gedwongen zich koest te houden, met de gordijnen dicht. ‘We hebben het beter dan zij,’ schreef Diana, ‘want het weer is echt beroerd.’ Toen Nancy in 1955 haar verhandeling over de hogere klasse publiceerde, ‘The English Aristocracy’¹³, met een beroemde verdeling van het vocabulaire in ‘U’ (upper class) en ‘Non-U’ – bijvoorbeeld ijskast tegenover koelkast – lieten de woedende reacties haar onberoerd. ‘Wie denkt u eigenlijk dat u bent?’ vroeg een lezer. ‘Die vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden!’ luidde haar reactie.

Snobisme, oppervlakkigheid, domheid, overspel, onverdraaglijkheid. De Mitfords werden beschuldigd van al deze dingen en hielden zich staande onder alle kritiek, dapper lachend en met uitspraken die zo direct maar tegelijkertijd zo flegmatiek waren dat ze elke aanval ontwapenden. Bij Diana steeg deze houding om zich nooit te verontschuldigen noch te rechtvaardigen tot onmetelijke hoogte. Het is moeilijk iemand te vinden die zich minder gelegen laat liggen aan de publieke opinie. ‘Dat mensen me haten, doet me zoals je weet absoluut niets’, schreef ze in 2001 aan Deborah. ‘Ik had grote bewondering voor hem’, zei ze in het programma *Desert Island Discs* over Hitler. ‘Mijn echtgenoot was een heel pientere man’, vertrouwde zij me toe, op diezelfde rustige, verheven toon waarop ze bijna alles zei. Er is waarschijnlijk zeer terecht¹⁴ verondersteld dat zij niet in staat was iets anders te vertellen dan de waarheid zoals zij die zag. Dat maakte de dingen eenvoudig voor haar, maar ook heel ingewikkeld. Zij weigerde zich te verdedigen of vrij te pleiten. Ze had de omstandigheden de schuld kunnen geven, ze had kunnen zeggen dat ze destijds was meegesleept en er anders tegenaan keek. Maar nee. Wat je ook van haar vindt, het moet gezegd dat maar heel weinig vrouwen zo overeind zouden zijn gebleven. Zij schreef artikelen waarin ze met koele stelligheid ageerde tegen zulke onbetwiste ideeën als de juistheid van de oorlog tegen Duitsland of het absolute kwaad van het Vichy-bewind. Ze omschreef Hitler als ‘een verschrikkelijk deel’ van de geschiedenis maar weigerde haar vriendschap met hem achteraf te herschrijven. En haar loyaliteit ten opzichte van Sir Oswald Mosley was zo resoluut dat het bijna niet te bevatten is, als

iets uit een legende. Maar Diana had dan ook zeker iets mythisch, met haar dynamische sereniteit, haar ondoorgrondelijke glimlach. Zelfs haar zussen stonden perplex van haar. Haar politieke denkbeelden deden niet af aan de opmerkelijke, onbevooroordeelde vriendelijkheid die zij op elk ander gebied in haar leven liet zien. Haar voortdurende aandrang om in lachen uit te barsten, voorkwam niet dat zij zich verbond aan een ideologie die zichzelf buitensporig serieus nam. In veel sterkere mate dan Jessica en Unity – die allebei stevig door haar werden beïnvloed – was Diana een mysterie. Inderdaad was zij hoogstwaarschijnlijk een van de raadselachtigste vrouwen ooit. Wanneer mensen het hebben over de *'Mitford Girls'*, dan bedoelen ze daarmee eigenlijk Diana en Nancy, omdat de betovering van het geheel nooit tot stand was gekomen zonder de afzonderlijke bestanddelen Diana en Nancy.

Diana stond voor de mysterieuze, onverbiddelijke kant van de zussen. Nancy stond voor hun wispelturige aantrekkingskracht, hun ultieme gekkigheid, de manier waarop ze zich verdedigden door grapjes te maken ('Er is', schreef Nancy in een brief toen ze stervende was aan kanker, 'altijd wat te lachen'). Dit onderscheid is echter te simpel, omdat je de tweeslachtige aard van de Mitfords niet uit elkaar kunt trekken: het zijn juist de innerlijke tegenstellingen die hen zo fascinerend maken.

Een woord als 'mitfordiaans' bestaat niet, maar net als proustiaans, dickensiaans of gilbertiaans heeft het wel betekenis. Mensen die misschien maar weinig weten van het leven dat de zussen daadwerkelijk hebben geleid maar wel iets van hun imago hebben opgepikt, zullen het begrijpen.

De reden hiervoor is uiteindelijk erg simpel. Het fenomeen van de zussen Mitford is opgebouwd uit heel diverse, complexe en tegenstrijdige elementen, maar wat werkelijk telt is het feit dat het fraai werd ingepakt en met een mooie strik erom is verkocht door Nancy. Zij is de geestelijke moeder van 'de Mitfords'. In 1945 wekte zij haar familie al schrijvend tot leven in *The Pursuit of Love*. Gevolgd door Jessica met het autobiografische *Hons and Rebels*, cultiveerde Nancy het imago van de Mitfords daarna verder tot ze werden gezien als toonbeeld van aristocratische charme, toegankelijk en toch onaanraakbaar, en even gevaarlijk onweerstaanbaar als een verdovend middel.

Ze werden geboren met een zilveren lepel in de mond, de zes dochters van de steenrijke David Mitford, oftewel Lord Redesdale. Ze dansten in een satijnen jurk op de debutantenbals in het interbellum en waren voorbestemd om een goed huwelijk te sluiten. Maar het liep allemaal anders.

Nancy kreeg de interpunctie nooit onder de knie, maar was een rasverteller en haar romans werden bestsellers in de jaren veertig. De blauwogige Pamela werd boerin en waakte moederlijk over haar kuikens. Diana was de begeerlijkste vrouw van haar generatie, maar ze verliet de miljonair Bryan Guinness voor de Britse fascistische leider Oswald Mosley. Unity was een vurig bewonderaar van de nazi's, werd gezelschapsdame van Hitler en schoot zichzelf door het hoofd toen Engeland de oorlog verklaarde aan Duitsland. Jessica was communist, liep weg met volgens geruchten de bastaardzoon van Churchill en vertrok naar Amerika. Alleen Deborah voldeed aan de verwachtingen: ze werd hertogin van Devonshire. Haar enige ondeugd was dat ze van Elvis Presley hield...

LAURA THOMPSON beschrijft op meeslepende wijze het leven van deze zes adellijke zussen, die kozen voor de extreme politieke ideologieën van de twintigste eeuw. Een waargebeurd verhaal over een bijzondere familie in een buitengewoon tijdperk, dat leest als een roman.

‘Thompson is op dreef in haar fijne psychologische analyses van elk van de zussen.’

– *Nouveau*

‘Een wervelend boek over zes intrigerende freules.’

– Hans Renders in *Het Parool*

Uitgeverij Omniboek

WWW.OMNIBOEK.NL

NUR 320

ISBN 978 94 0191 912 8

9 789401 919128